

دانشگاه علوم پزشکی تهران
دانشکده پرستاری و مامایی
پایان نامه برای دریافت درجه دکتری تخصصی PhD

عنوان:

تبیین فرایند شکل‌گیری تبعیض سنی در مورد سالمندان: ارائه مدل

نگارنده:

آمنه یعقوب‌زاده

استاد راهنما:

دکتر الهام نواب

اساتید مشاور:

دکتر ژیلا میرلاشاری

دکتر علیرضا نیکبخت نصرآبادی

سال ۱۳۹۹

چکیده

زمینه: قرن بیست و یکم شاهد تغییر عظیم و بی‌نظیری در روش زندگی است. مفاهیم و ارزش‌ها پس از صنعتی شدن جوامع به آرامی، دیدگاه نسبت به سالمندی و نقش اجتماعی سالمندان را تغییر داده است. تبعیض سنی به عنوان یکی از پیامدهای صنعتی شدن جوامع در نظر گرفته می‌شود که در جوامع و فرهنگ‌های مختلف در قالب‌های گوناگونی ظهور می‌یابد. این مفهوم توسط ساختارهای اجتماعی از جمله چارچوب‌های اقتصادی، ارزش‌های سیاسی، میراث فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی تعیین می‌شود. با توجه به فرایندی بودن این پدیده، برخورداری از ماهیت ذهنی و تأثیرش بر ساختارهای وابسته به اجتماع، تبیین آن از دیدگاه سالمندان امری ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین، این پژوهش با هدف تبیین فرایند شکل‌گیری تبعیض سنی در مورد سالمندان انجام شد.

روش پژوهش: مطالعه حاضر از نوع کیفی و با استفاده از روش نظریه بسترزاد صورت گرفت. اطلاعات لازم با استفاده از مصاحبه‌های عمیق نیمه ساختار یافته و یادداشت‌های در عرصه جمع‌آوری شد. محیط پژوهش شهر تهران بود. مشارکت‌کنندگان پژوهش، مبتنی بر هدف و از طریق نمونه‌گیری با حداکثر تنوع از لحاظ جنس، وضعیت اقتصادی اجتماعی، تحصیلات و وضعیت تأهل وارد مطالعه شدند. در مجموع با 28 نفر مصاحبه بعمل آمد که 20 نفر سالمند، یک نوجوان، یک جوان، یک مراقب غیررسمی (اعضای خانواده سالمند)، سه مراقب رسمی (یک کارشنای پرستاری، یک پرستار متخصص سالمند و یک متخصص طب سالمندی)، دو سیاست‌گذار حوزه سالمندی بودند. از نرم افزار MAXQDA 10 جهت مدیریت و سازماندهی داده‌ها استفاده شد. فرآیندهای گردآوری داده‌ها و تجزیه تحلیل به صورت همزمان انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از راهبردهای کوربین و اشتراوس 2008 انجام شد. جهت تحلیل داده‌ها از ابزارهای تحلیلی مانند پرسیدن سؤال از داده‌ها، مقایسه کردن (مقایسه مداوم و مقایسه تئوریکال) و معانی مختلف یک کلمه استفاده شد.

یافته‌ها: مفاهیمی چون "فراز و نشیب‌های دوران سالمندی"، "بستر خانوادگی" و "بستر فرهنگی" ناظر به زمینه بودند. یکی از گام‌های اساسی در آنالیز داده‌ها برای زمینه، شناسایی مهمترین دغدغه و نگرانی سالمندان بود. "ترس از تنهایی و طرد شدگی" به عنوان مهمترین نگرانی این افراد شناسایی شد. بعد از شناسایی استراتژی‌هایی که سالمندان در پاسخ به زمینه مورد استفاده قرار می‌دادند ("مقبولیت اجتماعی"، "سازگاری اجباری"، "مراقبت آگاهانه"، "حفظ پویندگی"، "مراقبت اجتماعی-فرهنگی" و "مراقبت درمانی شایسته") در صدد کشف مهمترین استراتژی/ فرایند سالمندان

در مواجهه با تبعیض سنی برآمدیم. "تلاش برای تبعیض زدایی" مهمترین فرایند در مقابله با تبعیض سنی توسط سالمندان بود. "ترس از تنهایی و طرد شدگی: تلاش برای تبعیض زدایی" به عنوان پدیده مرکزی مطالعه تعیین شد.

نتیجه‌گیری: یافته‌های این مطالعه نشان داد که در فرایند تبعیض سنی در سالمندان، عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی نقش مهمی دارند. این عوامل گاهی در تشدید و یا تعدیل فرایند تبعیض سنی اثرگذار است. با شناخت این عوامل، نهادهای مختلف اجتماعی و سازمان‌های گوناگون (از جمله سیستم بهداشت و درمان، رسانه ملی (صدا و سیما)، آموزش و پرورش و شهرداری) می‌تواند سالمندان را در دستیابی به سالمندی موفق با تأکید بر توجه به مسائل مرتبط با بعد اجتماعی در سالمندی یاری نمایند. علاوه بر این، توجه به رفتارهای خود تبعیضی مثبت با محوریت خود فرد می‌تواند در داشتن دیدی مثبت نسبت به خود و افزایش احساس مفید بودن و ارزشمندی در سالمندی مؤثر باشد. از سوی دیگر نتایج این مطالعه با بیان مفاهیم مهم و ایجاد یک دانش بنیادی در فرایند تبعیض سنی در سالمندان می‌تواند در تدوین خط مشی و استانداردهایی به منظور کاهش این پدیده در سالمندان کشورمان مورد استفاده قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: تبعیض سنی، سالمندی، سالمند، مطالعه کیفی، نظریه بسترزاد

Tehran University of Medical Sciences
School of Nursing and Midwifery

Title:
**Exploring the process of ageism formation about
older adults: Providing model**

**A thesis submitted as partial fulfillment of the requirements for Doctor of
Philosophy (PhD) Degree in Nursing**

By
Ameneh Yaghoobzadeh

Supervisor
Elham Navab

Consultants
Jila Mirlashari
Alireza Nikbakht Nasrabadi

Abstract

Background: The 21st century is facing enormous and unique changes in the lifestyle. Concepts and values have slowly changed the view of aging and the social role of the older adults' social role after the industrialization of societies. Ageism is considered as one of the consequences of the societies' industrialization that appears in different societies and cultures in different forms. This concept is determined by social structures including economic frameworks, political values, cultural heritage and social attitudes. Given this phenomenon's process, having a mental nature, and its effect on community-related structures, it is necessary to consider its explanation from the perspective of the older adults. Therefore, this study aimed to explain the process of ageism formation in older adults.

Methods: The present study was a qualitative research using the grounded theory approach. Necessary information was collected using in-depth semi-structured interviews and field notes. The research environment was Tehran. The participants of the study entered the study based on the maximum variation sampling method in terms of gender, socio-economic status, education and marital status. A total of 24 individuals were interviewed, including 20 older adults, a teenager, a young person, an informal caregiver (older adult's family member), three formal caregivers (the bachelored nurse, the geriatric nurse, and the geriatrician), and two policy makers in the field of geriatric. We used the MAXQDA Version 10 in order to manage and organize of data. The process of collecting and analyzing data was concurrently performed. Analyzing data was carried out with the Corbin and Strauss (2008) approach. For data analysis, we also used analytical tools such as asking questions, making a comparison (constant comparison and theoretical comparison) and the different meanings of a word.

Findings: Concepts such as "ups and downs in old age", "family context" and "cultural context" were relevant to the context. One of the essential steps in analyzing data for context was identifying the main concern of older adults. "Fear of loneliness and rejection" was identified as the essential concern of these individuals. After identifying the strategies that were used by the older adults in response to context ("social acceptance", "compulsory adjustment", "conscious care", "maintaining activity", "socio-cultural care", and "proper medical care"), we sought to explore the most crucial strategy/ process in older adults facing ageism. "Striving to tackle

ageism” was the most important process in combating ageism among older adults. “Fear of loneliness and rejection: Striving to tackle ageism” was determined as the main phenomenon.

Discussion: This study's findings showed that individual, family and social factors play an important role in the process of ageism among older adults. These factors sometimes exacerbate or moderate this process. By recognizing these factors, various social institutions and organizations (including the health care system, national media (radio and television), education and training administration, and the municipality) can help the older adults achieving successful aging by emphasizing the issues related to the social in old age. In addition, paying attention to the positive self-directed ageism can be effective in having a positive view of oneself and increasing a sense of usefulness and worthfulness in old age. On the other hand, this study's results can be used in developing policies and standards to reduce ageism in the older adults in our country by expressing important concepts and creating a basic knowledge in the process of this phenomenon.

Key words: ageism, aging, older adult, qualitative research, grounded theory